

PAR IENĀKUMA NODOKĻA PROGRESIVITĀTI

LATVIJAS DARBA DEVĒJU KONFEDERĀCIJA

SOCIĀLAIS DIALOGS

CIK PAMATOTA IR MAZAS ALGAS SAŅEMŠANA? DAŽI NEATBILDĒTI JAUTĀJUMI

1. Kāpēc darbspējīgs cilvēks, kurš strādā par nelielu algu, saņem tik maz, cik viņš saņem?
2. Cik tas ir pamatoti ar ārējiem apstākļiem?
3. Cik tā ir personas izvēle?
4. Kā atšķiras kvalifikācija, intensitāte un atbildības līmenis “lielo” un “mazo” algu saņēmējiem?
5. Cik iepriekš iztērēta laika un iepriekš izdotas naudas ir aiz šodienas “lielajām algām”? Piemēram, cik ilgi jāmacās ārstam un cik viņam ir jāiegulda, lai varētu strādāt augsti kvalificētu darbu un pelnīt lielāku algu?

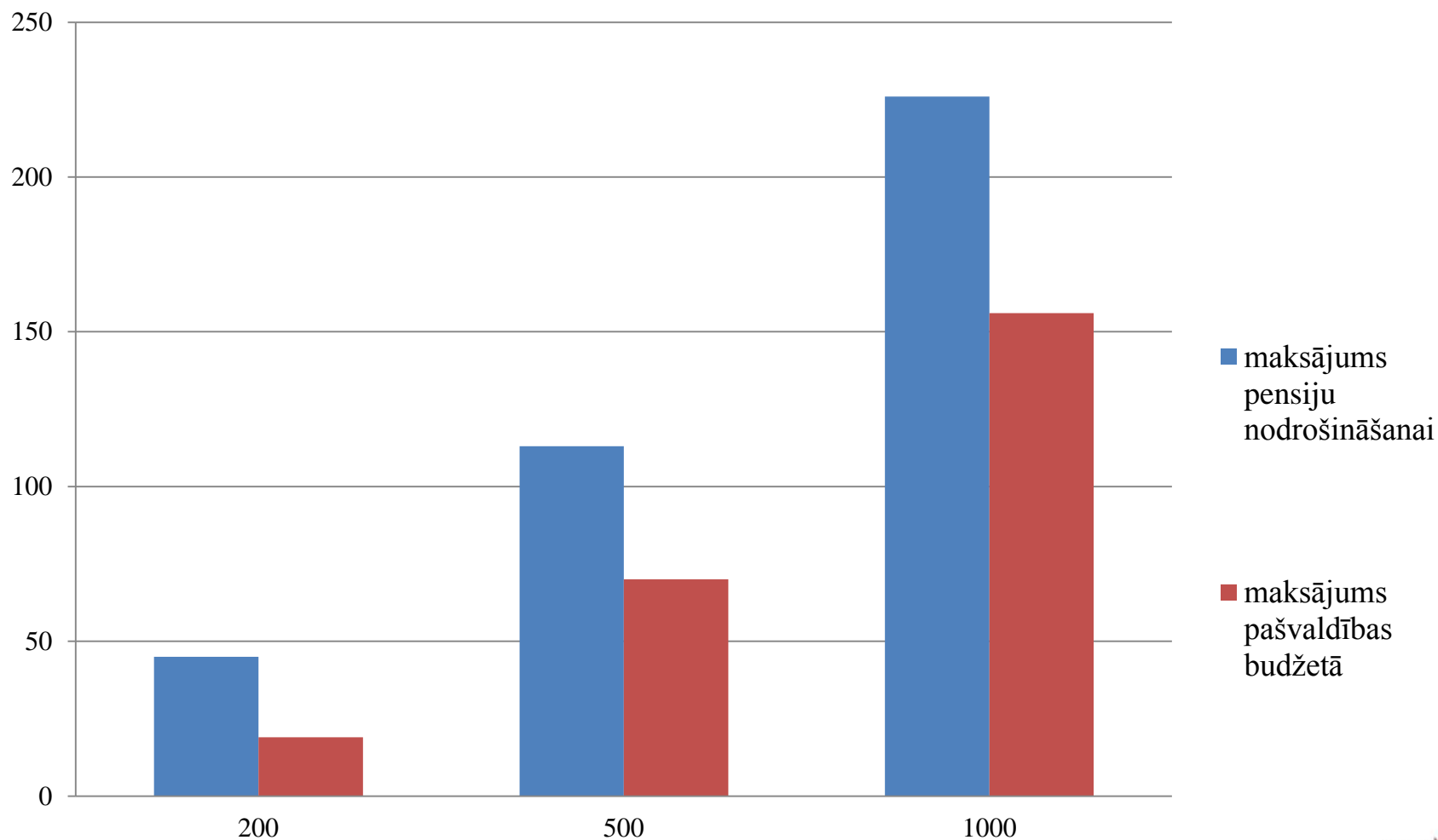
KURŠ PATIESĪBĀ MAKSĀ PROGRESĪVI, KURŠ REGRESĪVI?

1. Cik katram pilnas darbības cilvēkam būtu jāsamaksā par valsts (pašvaldības) pakalpojumiem?
2. Kāpēc darbības cilvēks piedalās valsts (kā sabiedrības kopmaksājumu sistēmas) uzturēšanā ar tik mazu pienesumu, kādu viņš maksā, saņemot mazu algu?
3. Vai tas, kurš maksā no algas, kas pārsniedz vidējo, jau šobrīd nemaksā progresīvi – virs savas maksājuma daļas?

KĀDĀ APMĒRĀ MĒS KATRS IZPILDĀM PAAUDŽU SOLIDARITĀTES PIENĀKUMU?

1. Cik katram pilnas darbības cilvēkam būtu jāsamaksā pensionāru paaudzes uzturēšanai?
2. Kāpēc darbības cilvēks piedalās pensionāru paaudzes uzturēšanā ar tik mazu pienesumu, cik viņš samaksā OSA paaudžu solidaritātes sadaļā, saņemot mazu algu?
3. Vai tas, kurš maksā OSAI no algas, kas pārsniedz vidējo, jau šobrīd nemaksā progresīvi – virs savas maksājuma daļas?

Personas maksājumi pensionāru un pašvaldību uzturēšanai pie dažādiem algu līmeņiem

Bruto alga

www.lddk.lv

www.lobijs.lv

VAI ZEMA ALGA VIENMĒR IR ZEMA ALGA ?

Tas ir ļoti neatbildēts jautājums, bet ir skaidrs, ka:

- a) Veidojot progresīvu nodokļu sistēmu, tiek paaugstināta motivācija iet dziļāk šādā neatbildēto jautājumu ēnā;
- b) Veidojot regresīvu nodokļu sistēmu, tiek paaugstināta motivācija iznākt no šādas ēnu zonas un virzīties uz sabiedrību, kurā valda patiesība.

KO MĒS VĒLAMIES VEICINĀT?

1. Ko mēs vēlamies veicināt?
Zemas vai augstas algas?
2. Izmainot apstākļus (šajā gadījumā nodokļa likmi), var veicināt vienas vai otras grupas īpatsvara pieaugumu.
3. Kāds būs rezultāts, ja veidosim labvēlīgākus nodokļu nosacījumus zemajām algām un nelabvēlīgākus nosacījumus augstajām algām?

VAI, VEICINOT ZEMAS ALGAS, VARAM SASNIEGT AUGSTAS PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS EKONOMIKU?

1. Ar ko ir saistīta augstas pievienotās vērtības ekonomika?
Ar zemām vai augstām algām?
2. Kāda sabiedrība (ieskaitot tās zemāk atalgoto segmentu) ilgā termiņā sasniegs labāku dzīves kvalitāti – tāda, kas būs vairāk veicinājusi zemas - vai augstas algas?

PROGRESĪVS IIN IR NELABVĒLĪGS LEGĀLAJIEM NODOKĻU MAKSĀTĀJIEM

Progresīvs IIN, tāpat kā diferencēts NM :

- nostāda nelabvēlīgākā situācijā personas, kuras piedalās valsts uzturēšanā ar lielākiem nodokļu maksājumiem;
- šāda pieeja neveicina motivāciju maksāt nodokļus.

DIFERENCĒTS NM NERISINA NEVIENLĪDZĪBAS PROBLĒMU

Diferencēts NM, tāpat kā progresīvs IIN, nostāda nelabvēlīgākā situācijā personas, kuras piedalās valsts uzturēšanā ar lielākiem nodokļu maksājumiem, turklāt, diferencēts NM, tāpat kā progresīvs IIN, nerisina nevienlīdzības problēmu, jo, piemērojot NM un nosakot progresivitāti, neņem vērā apgādājamo personu skaitu. Piemēram, persona, kam nav apgādājamo, var izrādīties krietni turīgāka par personu ar tādu pašu vai pat lielāku algu, ja otrajai personai ir viens vai vairāki apgādājamie.

NABADZĪBAS RISKI UN NODOKĻU INSTRUMENTI TO MAZINĀŠANAI

NABADZĪBAS RISKĀ INDEKSS (NRI) PĒC MĀJSAIMNIECĪBAS TIPA (%)	Nabadzības riska indekss		NM pieaugums līdz 160 EUR	
	Vidēji grupai	grupas ietvaros pieaug (+); samazin. (-)	Ieguvums uz mājsaimn. (EUR)	Ieguvums uz vienu personu mājsaimn (EUR)
2 pieaugušie bez apgādībā esošiem bērniem (abi strādā)	16,7	-	37,4	18,7
Nepilna ģimene, divi apgādībā esoši bērni	38,3	+	18,7	6,2
2 pieaugušie (abi strādā), 2 apgādībā esoši bērni	16,0	-	37,4	9,4
2 pieaugušie (viens strādā), 2 apgādībā esoši bērni		+	18,7	4,7
2 pieaugušie (abi strādā), 3 apgādībā esoši bērni	32,6	-	37,4	7,5
2 pieaugušie (viens strādā), 3 apgādībā esoši bērni		++	18,7	3,7
2 pieaugušie (viens strādā), 4 apgādībā esoši bērni		+++	18,7	3,1

LABĀKAIS IIN NETIEŠĀS PROGRESIVITĀTES ELEMENTS IR ATVIEGLOJUMI PAR APGĀDĪBĀ ESOŠAJĀM PERSONĀM

Latvijā šobrīd jau pastāv progresīvs IIN - atvieglojumi par apgādībā esošajām personām, kas ir efektīvākais nodokļu instruments nevienlīdzības mazināšanai. Īpaši svarīgs šis netiešās progresivitātes elements ir valstī ar tādu nabadzības riskam pakļauto mājsaimniecību struktūru, kā Latvijā.

MODEĻI UN TO IETEKMES UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU

Uzņēmumiem ar augstu darba spēka izmaksu īpatsvaru, kas orientējas uz augstākas pievienotās vērtības ekonomiku:

- vislabākais modelis ir pēc iespējas būtiskāks likmes samazinājums;
- visnnelabvēlīgākie modeļi ir progresīva IIN likme un diferencēts NM.

Uzņēmumiem, kas, strādājot nozarēs ar augstu ēnu ekonomikas īpatsvaru, maksā nodokļus no pilnas algas (ir pakļauti nevienlīdzīgai konkurencei), vislabākais modelis ir pēc iespējas būtiskāks likmes samazinājums, bet visnnelabvēlīgākie modeļi ir progresīva IIN likme un diferencēts NM.

MODEĻI UN TO IETEKMES UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU, ĒNU EKONOMIKU UN NEVIENLĪDZĪBU

Uzņēmumiem, kas orientējas uz zemākas pievienotās vērtības ekonomiku (zemāku algu sektors), labvēlīgāks ir progresīvs IIN un paaugstināts neapliekamais minimums.

No ēnu ekonomikas mazināšanas aspekta efektīvākais līdzeklis ir pēc iespējas būtiskāks likmes samazinājums.

Sociālās nevienlīdzības mazināšanai vislabākais nodokļu instruments ir atvieglojuma par apgādājamiem paaugstināšana.

Neapliekamais minimums nabadzības mazināšanai ir neefektīvs līdzeklis, turklāt, tas paaugstina nevienlīdzību starp zema un augsta nabadzības riska grupām.

IIN LIKME, NEAPLIEKAMAIS MINIMUMS, ATVIEGLOJUMI UN “FISKĀLĀ TELPA” IESPĒJAMĀ IETEKME

IIN likmes samazināšana:

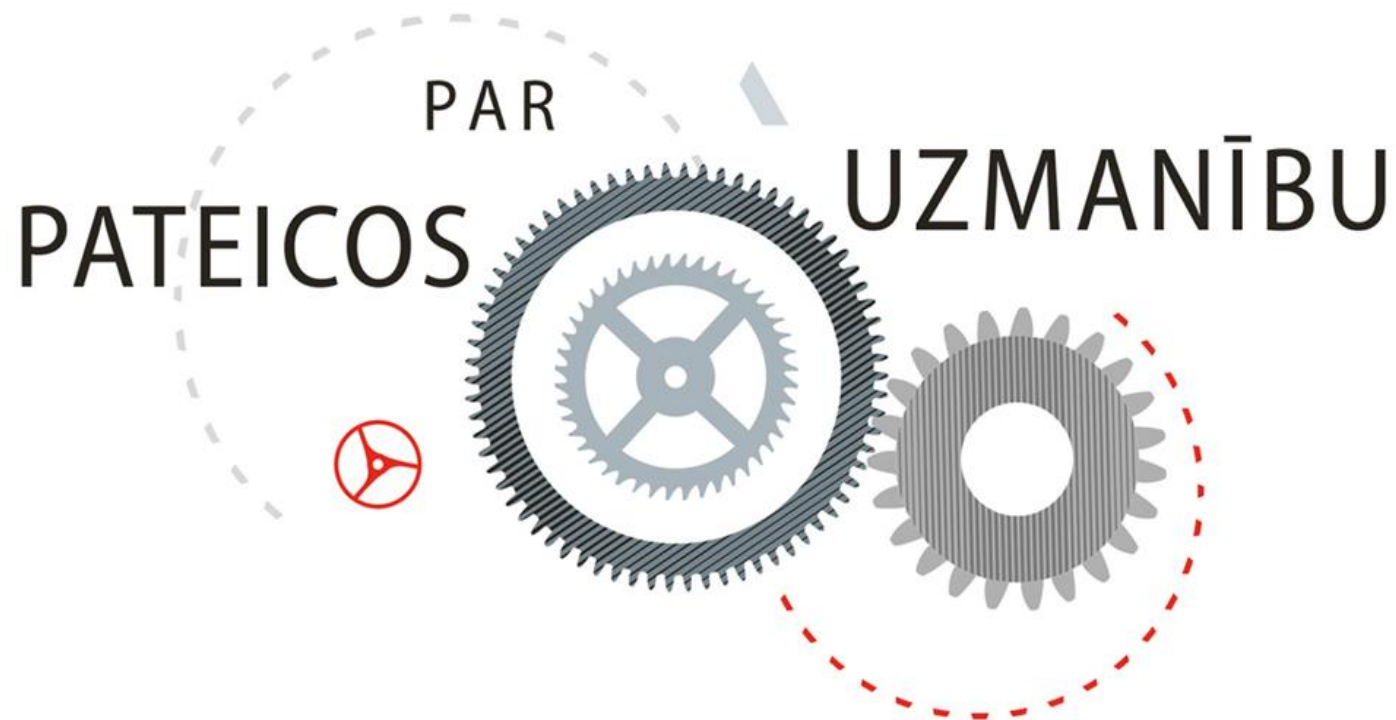
- 1) Labvēlīgi ietekmē augstākas pievienotās vērtības sektorus;
- 2) Samazina motivāciju atrasties ēnu ekonomikas sektorā;
- 3) Īsā termiņā neuzlabo situāciju augsta nabadzības riska sektorā.

Neapliekamais minimums:

- 1) Visbūtiskāk ietekmē zemo algu sektorā nodarbināto personu finansiālo situāciju, kuru apgādībā nav citas personas;
- 2) neuzlabo situāciju augsta nabadzības riska sektorā;
- 3) Nemaina motivāciju atrasties ēnu ekonomikas sektorā.

Atvieglojumi par apgādībā esošajām personām:

- 1) Efektīvākais instruments (augsta mērķētības pakāpe) nabadzības riska mazināšanai nodarbināto sektorā;
- 2) Mazina motivāciju atrasties ēnu ekonomikas sektorā.

www.lddk.lv

www.lobijs.lv

KONSULTĀCIJAS BIEDRIEM

INFORMĀCIJA SABIEDRĪBAI

